

एतैर्गुणैर्हीनतमे न देयमेत् परं ब्रह्मविशुद्धमाहुः । न श्रेयसा योच्यति तादृशे कृतं धर्मप्रवक्तारमपात्रदानात् ।
पृथ्वीमिमां यद्यपि रत्नपूर्णा दद्यान् देयन्विदमव्रताय । जितेन्द्रियायैतदसंशयन्ते भवेत्प्रदेयं परमं नरेन्द्र ।
कराल मा ते भयमस्तु किञ्चिदेतत् श्रुतं ब्रह्म परं त्वयाऽद्य । यथावदुक्तं परमं पवित्रं विशोकमत्यन्तमनादिमध्यं ।

अगाधजन्मामरणञ्च राजन्निरामयं वोतभयं शिवञ्च । समीक्ष्य मोहं त्यज वाऽद्य सर्वं ज्ञानस्य तत्त्वार्थमिदं
विदित्वा ।

११०२

अवाप्तमेतद्वि मया सनातनाद्भिरण्यगर्भाद्भदतो नराधिप । प्रसाद्य यत्नेन तमुग्रचेतसं सनातनं ब्रह्म यथाऽद्य वै तथा ।
पृष्टस्त्वया चास्मि यथा नरेन्द्र यथा मयेदं त्वयि चोक्तमद्य । तथाऽवाप्तं ब्रह्मणो मे नरेन्द्र महाज्ञानं मोक्षविदां
परायणं ।

॥ भीष्म उवाच ॥ एतदुक्तं परं ब्रह्म यस्मान्नावर्त्तते पुनः । पञ्चविंशो महाराज परमर्षिर्निदर्शनात् ।

पुनरावृत्तिमाप्नोति परं ज्ञानमवाप्य च । नावबुध्यति तत्त्वेन बुध्यमानोऽजरामरं ।

एतन्निःश्रेयसकरं ज्ञानन्ते परमं मया । कथितं तत्त्वतस्तत् श्रुत्वा देवर्षितो नृप ।

११११०

हिरण्यगर्भादृषिणा वशिष्ठेन महात्मना । वशिष्ठादृषिशार्दूलान्नारदोऽवाप्तवानिदं ।

नारदादिदितं मद्यमेतद्ब्रह्म सनातनं । मा शुचः कौरवेन्द्र त्वं श्रुत्वैतत् परमं पदं ।

येन क्षराक्षरे वित्ते भयं तस्य न विद्यते । विद्यते तु भयं तस्य यो नैतद्वेत्ति पार्थिव ।

अविज्ञानाच्च मूढात्मा पुनः पुनरुपाद्रवत् । प्रेत्य जातिसहस्राणि मरणान्तान्युपाश्रुते ।

देवलोकां तथा तिर्यङ्मन्यमपि चाश्रुते । यदि श्रुयति कालेन तस्मादज्ञानसागरात् ।

११११५

अज्ञानसागरो घोरो ह्यव्यक्तोऽगाध उच्यते । अहन्यहनि मज्जन्ति यत्र भूतानि भारत ।

यस्मादगाधादव्यक्तादुत्तीर्णस्त्वं सनातनात् । तस्मात्त्वं विरजाश्चैव वितमस्तस्य पार्थिव ।

इति श्रीमहाभारते शान्तिपर्वणि मोक्षधर्मपर्वणि वशिष्ठकरालजनकसंवादे दशाधिकत्रिंशतोऽध्यायः ॥ ३१० ॥

॥ भीष्म उवाच ॥ मृगयां विचरन् कश्चिद्विजने जनकात्मजः । वने ददर्श विप्रेन्द्रमृषिं वंशधरं भृगोः ।

उप्रासीनमुपासीनः प्रणम्य शिरसा मुनिं । पश्चादनुमतस्तेन पप्रच्छ वसुमानिदं ।

भगवन् किमिदं श्रेयः प्रेत्य चापीह वा भवेत् । पुरुषस्याध्रुवे देहे कामस्य वशवर्त्तिनः ।

१११२०

सत्कृत्य परिपृष्टः स सुमहात्मा महातपाः । निजगाद ततस्तस्मै श्रेयस्करमिदं वचः ।

॥ ऋषिरुवाच ॥ मनसाऽप्रतिकूलानि प्रेत्य चेह च वाञ्छसि । भूतानां प्रतिकूलेभ्यो निवर्त्तस्व जितेन्द्रियः ।

धर्माः सतां हितः पुंसां धर्मश्चैवाश्रयः सतां । धर्मास्त्रिकास्त्रयस्तात प्रवृत्ताः सचराचराः ।

स्वादुकामुककामानां वैदृश्यं किं न गच्छसि । मधु पश्यसि दुर्बुद्धे प्रपातं नानुपश्यसि ।

यथाज्ञाने परिचयः कर्त्तव्यस्तत्फलार्थिना । तथा धर्मे परिचयः कर्त्तव्यस्तत्फलार्थिना ।

१११२५

असता धर्मकामेन विशुद्धं कर्म दुष्करं । सता तु धर्मकामेन सुकरं कर्म दुष्करं ।

वने ग्राम्यसुखाचारो यथा ग्राम्यस्तथैव सः । ग्रामे च न सुखाचारो यथा वनचरस्तथा ।

मनोवाक्कायिके धर्मे कुरु श्रद्धां समाहितः । निवृत्तौ वा प्रवृत्तौ वा सम्प्रधाय गुणागुणान् ।